

Programnoter.

Jeg har en database med al den musik, jeg har på enten noder eller som lyd, og langt den mest produktive komponist hedder anonymus. Anonymus kan være dansk, tysk eller fransk, det kommer af gode grunde ud på ét. Anonymus var mest produktiv i ældre tider!

Prøv at tænke på, at vi navngiver vores melodier og salmer efter hvilken tekst melodien synges på. Siger jeg f.eks.: *“Du danske sommer jeg elsker dig”* - så kan de fleste af os nynne melodien, fordi vi kender melodien på teksten. Hvis Thøger Larsen i stedet havde begyndt sit digt (for inden det fik en melodi, var det jo bare et digt) med ordene: *“Og når du strakte med åbent sind”*, så ville der ikke være en kendt dansk sommersalme af Otto Mortensen, der begyndte med ordene: *“Du danske sommer”*. Vi har fået styr på ham der anonymus.

Det ville da være dejligt nemt, hvis alle komponister gennem tiden havde fortalt os deres navn og givet deres musik opusnumre. Første komposition er opus 1 og så fortsætte slavisk og enkelt derfra. Opus betyder værk. Tidlige tiders musik har mere eller mindre været tænkt som brug-og-smid-væk-musik ofte i kirkens tjeneste, og selv ikke Bach havde nogen idé om, at vi godt 250 år efter hans død ville kunne genkende al hans musik, fordi vi har fundet et katalogiseringssystem, hvor hans musik får numre efter BWV (Bach-Werke-Verzeichnis). Buxtehudes musik katalogiseres efter BuxWV (med slet skjult reference til BWV) - Mozarts kaldes KV (Köchel-Verzeichnis) efter Ludwig Ritter von Köchel, der faktisk først blev født efter Mozarts død. I dag er opus den anvendte katalogisering.

Hvis nu første værk på aftenens program havde heddet *“Meget larmende fransk stykke musik i C-dur”*, havde det sådan set været fyldestgørende, men nu hedder koncertens første stykke: *“Grand Dialogue”* - en stor dialog, og det er godt at Marchand kun har skrevet en enkelt af den slags, for hvis han havde skrevet 25, hvilken af dem var det så, vi skulle høre? Grand Dialogue regnes dog i dag, som det enkeltstående største stykke franske barokorgelmusik. Bach og Buxtehude skriver store lange præludier og fugaer, men franskmændene skriver grundlæggende dansesuitter og messer, der har flere små stykker til at danne et samlet værk. Såkaldte suitter.

Koncertens første stykke adskiller sig derfra ved at spille i hele 8-9 minutter, og det er langt for et enkeltstående stykke fransk barokmusik. Der er bestemt ingen tvivl om, at Grand Dialogue begynder og slutter med alle orglets trompeter i sving, for det har Marchand selv angivet, men om midterstykket er lige så kraftigt eller svagt og syngende, som jeg selv ville spille det, ved jeg først, når Johannes Unger er færdig med at spille. Noget er givet - noget er helt op til organisten.

Havde Johannes Unger ikke spillet Buxtehude på dette orgel, ville det have været mærkeligt. Maria-kirken i Lübeck, hvor han er organist, er - måske efter Thomas-kirken i Leipzig, hvor Bach var organist - en af de orgelmæssigt mest interessante kirker i Europa, fordi Buxtehude virkede der, og han var ikke anonym.

Det var Buxtehudes tredje Maria-kirke-ansættelse, eftersom han havde været ansat ved Maria-kirkerne i både Helsingborg og Helsingør. Han blev ansat i Lübeck i 1667, og blev der til sin død i 1707. Udover at hans musik er vigtig og kulminationen på det, vi kalder den frie nordtyske orgelstil, kan vi danskere bryste os af (og gør det gerne), at Bach gik til Lübeck, for at lytte til og lære af Buxtehude. Et musikalsk topmøde i sværvægtsklassen (i hvert fald for eftertiden). Som Bach var også Buxtehude protestant, og Johannes Unger har valgt at spille de fem orgelkoraler, som Buxtehude har skrevet over de salmer, som blev til umiddelbart efter reformationen for 500 år siden. Tre af dem kender vi på dansk - to af dem ikke, og måske kan du ikke engang høre melodien. Det er nu heller ikke så vigtigt! Den er der - det lover både Buxtehude, Johannes Unger og jeg, men den godt gemt i Buxtehudes forvirrede koralform.

Det bedste stykke orgelmusik, som aldrig blev skrevet! Bach's Sinfonia fra Kantate 29 omarbejdet af den franske katolik Marcel Dupré. Hvis du ikke er i godt humør efter dette stykke musik, bør du og jeg få en alvorlig snak. Det er himmelsk, og jeg har aldrig hørt det spillet i virkeligheden. Glæder mig som et lille barn og mere end én blandt publikum vil gå hjem og søge efter det på Internettet bagefter. Gratis synspunkt, men helt sikkert rigtigt. Musikken kalder på en gentagelse.

Første gang jeg så navnet Ad Wammes, tænkte jeg: Det var dog et mærkeligt navn. At det første stykke musik, jeg hørte af ham, hed *“Play it cool”* fik mig mere til at tænke på en Humphrey Bogart film end et stykke gedigent gennemkomponeret orgelmusik. Ikke desto mindre er den hollandske komponist Ad Wammes her og der og alle vegne på orgelkoncertprogrammer i disse år, og det er fordi, det er god og interessant musik.

Min database fortæller mig, at det er 2. gang dette stykke musik spilles ved en koncert her i kirken, og første gang skrev jeg - og det vil jeg gerne gentage:

“Hollandske Ad Wammes musik har et vist slægtsskab med den såkaldte minimalistiske musik hvor gentagelsen af korte melodiske og rytmiske mønstre gør, at musikken på en måde står stille og kan opleves som en slags tilstand. Det charmerende orgelstykke “Miroir” fra 1989 blev hans internationale gennembrud. Kosmisk og velklingende ny orgelmusik”.

Vi kender ordet fra det latinske *“sonare”*, som i sin enkelhed betyder *“at klinge”*. Dets modsætning er *“kantate”*, som har tekst og sang, men sonaten er altid instrumental. Gerne i flere satser og gerne et stykke musik, som den stedlige organist ikke burde skrive mange linier om!

Ritters sonate spiller i ca. 20 minutter ud i en køre uden de sædvanlige tre eller fire markerede satser med temposatsbetegnelser. En Mozart eller Beethoven symfoni for orgel uden binding til gudstjenesten, men *“l'art pour l'art”* kunst for kunstens egen skyld.

Mikael Ustrup

“Du danske sommer, jeg elsker dig, skønt du så ofte har sveget mig”. Og sveget blev vi til forrige koncert, hvor alle organistens vejrapps lovede tørvejre, men regnen besluttede sig for at stå ned i tunge stønger, lige som koncerten var til ende. Chipsene blev smattede og kassable og den opskænkede rødvin blev tyndere end forventet, men vi prøver stædigt igen at servere et glas vin/vand udenfor kirken efter koncerten.

I tilfælde at fortyndet rødvin går vi skyndsomst over i klostret!